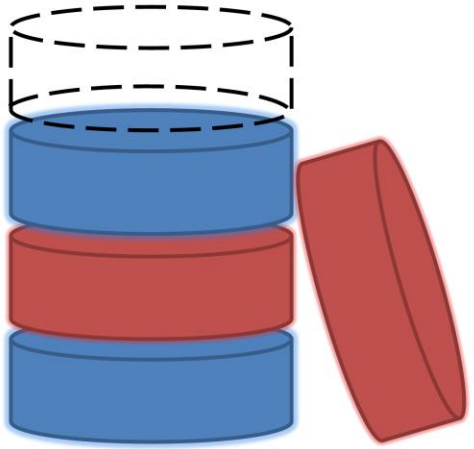
Modelul Relațional

2

Modele de date

- Modelul ierarhic (1965)
- Modelul rețea (1965)
- **Modelul relațional** (1NF) (anii 1970)
- Model obiectual (1980)
- Model relațional-obiectual (anii 1990)
- Model orientat pe documente (2000)
- Modele *key-value*, columnar, graf (>2000)
- Agentic AI (viitor)

Model relațional - idei

- Utilizează o structură de date simplă: *Tabela*
  - simplu de înțeles
  - utilă în modelarea multor situații/entități din lumea reală
  - conduc la interogări de o complexitate redusă
- Utilizează matematica în descrierea/reprezentarea înregistrărilor şi a colecțiilor de înregistrări: *Relația*
  - pot fi modelate formal
  - permit utilizarea de limbaje de interogare formale
  - au proprietăți ce pot fi modelate şi demostrate matematic

Relația – definiție formală

- O **relație** sau **structura unei relații R** este o listă de **nume de atribute** [A_1, A_2, …, A_n].
- **Domeniu** = mulțime de valori scalare (tipuri atomice - intreg, text, dată, etc)
- D_i = Dom(A_i) - domeniul lui A_i, i=1..n
- **Instanța unei relații** ([R]) e o submulțime a

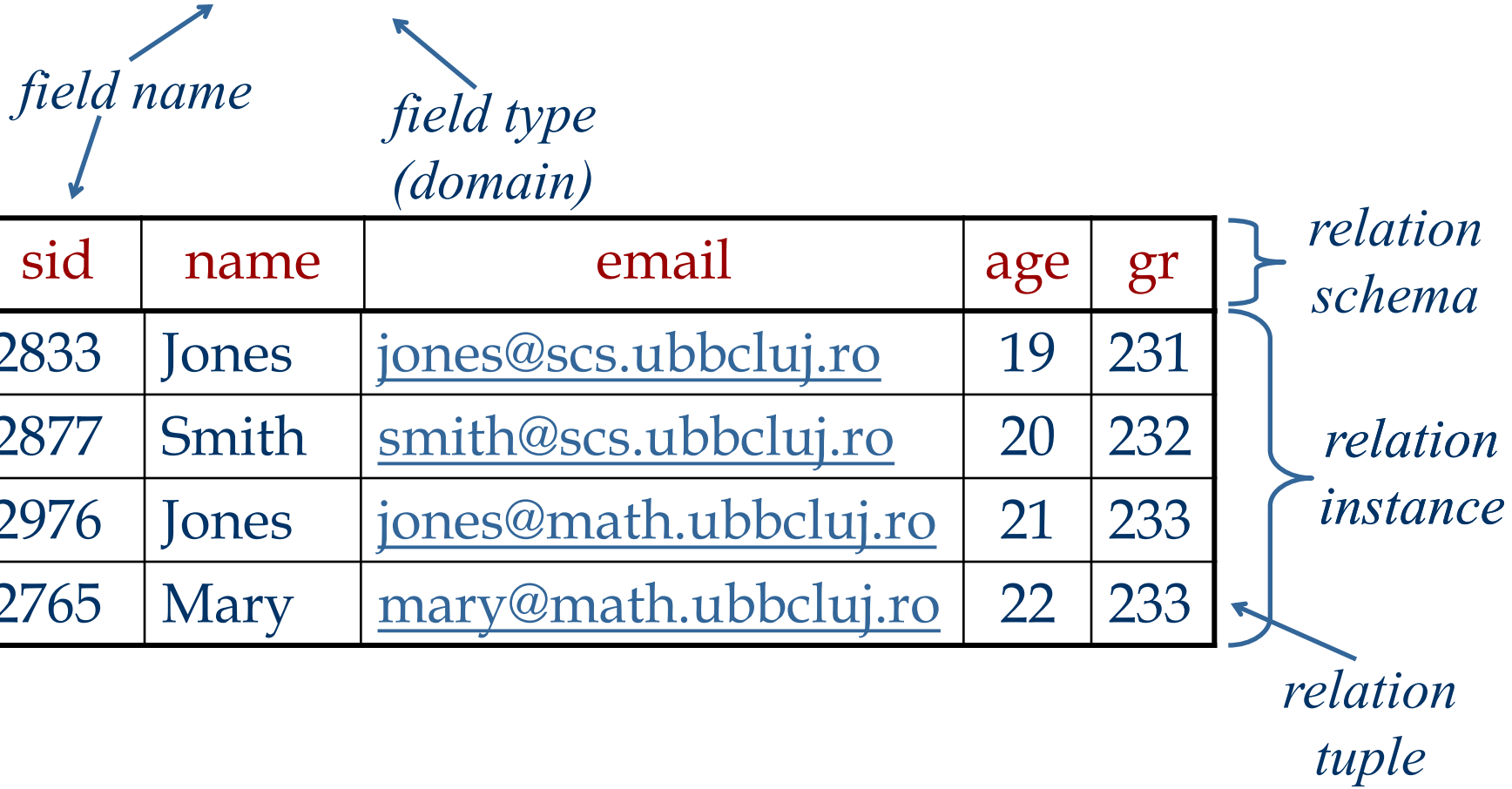
$$D_1 \times D_2 \times \ldots \times D_n$$

Relația – definiție formală

- **Grad** (**aritate**) = numărul tuturor atributelor din structura unei relații
- **Tuplu** = un element al instanței unei relații, o înregistrare. Toate tuplurile unei relații sunt distincte!
- **Cardinalitate** = numărul tupluri unei relații

Exemplu de relație

- Students(sid:integer; name:string;email:string; age:integer; gr:integer)

sid	name	email	age	gr
2833	Jones	jones@scs.ubbcluj.ro	19	231
2877	Smith	smith@scs.ubbcluj.ro	20	232
2976	Jones	jones@math.ubbcluj.ro	21	233
2765	Mary	mary@math.ubbcluj.ro	22	233

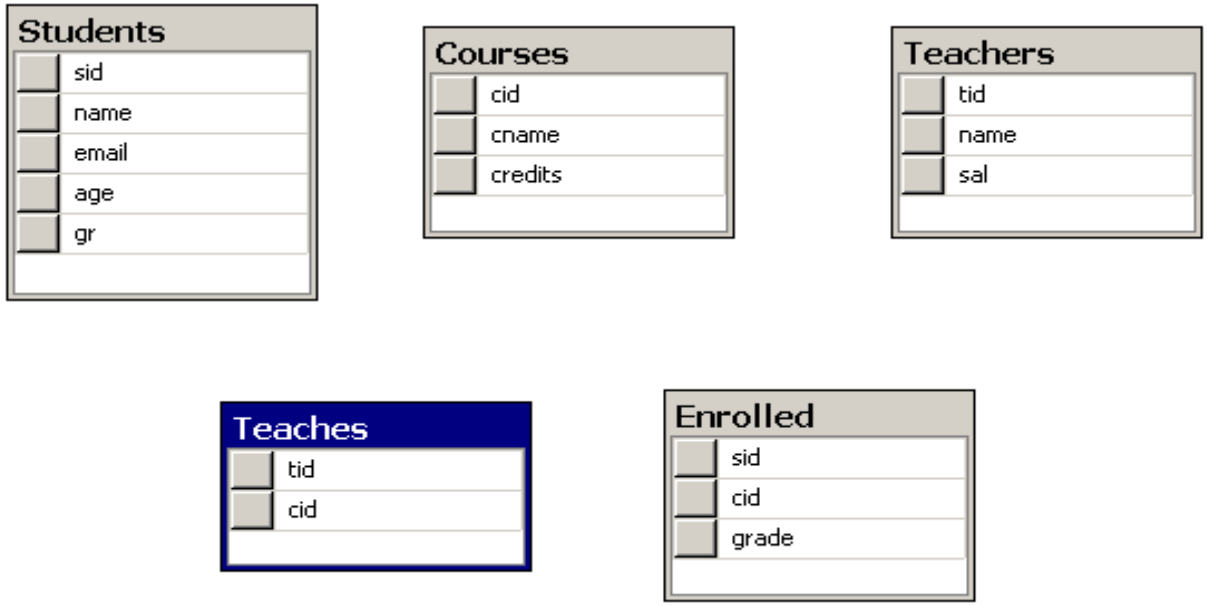
- cardinalitate = 4, grad = 5, toate tuplurile distincte !

Baze de date relaționale

- O **bază de date** este o mulțime de relații
- **Structura** unei baze de date este mulțimea structurilor relațiilor acesteia
- **Instanța** (**starea**) unei baze de date este mulțimea instanțelor relațiilor acesteia

Repezentarea grafică a relațiilor

Students(*sid*:*string*, *name*:*string*, *email*:*string*, *age*:*integer*, *gr*:*integer*)
Courses(*cid*: *string*, *cname*: *string*, *credits*:*integer*)
Enrolled(*sid*:*string*, *cid*:*string*, *grade*:*double*)
Teachers(*tid*:*integer*; *name*: *string*; *sal* : *integer*)
Teaches(*tid*:*integer*; *cid*:*string*)

Constrângeri de integritate (CI)

- **CI**: sunt condiții ce trebuie să fie îndeplinite de către *orice* instanță a unei baze de date
  - specificate la momentul definirii structurii relației
  - verificate la modificarea conținutului relației

- O instanță a unei relații că este *legală* dacă satisface toate CI specificate
  - SGBD nu va permite instanțe *ilegale*

Constrângeri de integritate - exemple

- Students(*sid*:*string*, *name*:*string*, *email*:*string*, *age*:*integer*, *gr*:*integer*)
  - Constrângere de domeniu: *gr*:*integer*
  - Constrângere de interval: 18 ≤ *age* ≤ 70

- TestResults(*sid*:*string*, *TotalQuestions*:*integer*, *NotAnswered*:*integer*, *CorrectAnswers*:*integer*, *WrongAnswers*:*integer*)
  - *TotalQuestions* = *NotAnswered* + *CorrectAnswers* + *WrongAnswers* – **nu e o CI!**

Chei Primare

- O mulțime de atribute reprezintă o **cheie** a unei relații dacă:
  1. Nu există două tuple care au aceleaşi valori pentru toate atributele

     ŞI

  2. Aceste lucru nu este adevărat pentru nici o submulțime a cheii

- Dacă a 2-a afirmație este falsă → **super cheie**
- Daca există >1 cheie pentru o relație → **chei candidat**
- Una dintre cheile candidat este selectată ca **cheie primară**

Chei străine (externe)

- O **cheie străină** (**externă**) este o mulțime de câmpuri a unei relații utilizate pentru a `*referi*' un tuplu al unei alte relații (un fel de `*pointer logic*').
  - Aceasta trebuie să corespundă cheii primare din a doua relație.

De exemplu pentru

Enrolled (*sid*: string, *cid*: string, *grade*: double)

sid este cheie externă referind ***Students***

Integritate referențială

- **Integritate referențială** = nu sunt permise valori pentru cheia străină care nu se regăsesc în tabela referită.

Exemplu de model de date fără integritate referențială:

Link-uri HTML

Integritate referențială

- Fie ***Students*** şi ***Enrolled***; *sid* in ***Enrolled*** este o cheie străină ce referă o înregistrări din ***Students***.
- Adaugarea in ***Enrolled*** a unui tuplu cu un id de student inexistent, acesta va fi respins de SGBD.

Enrolled

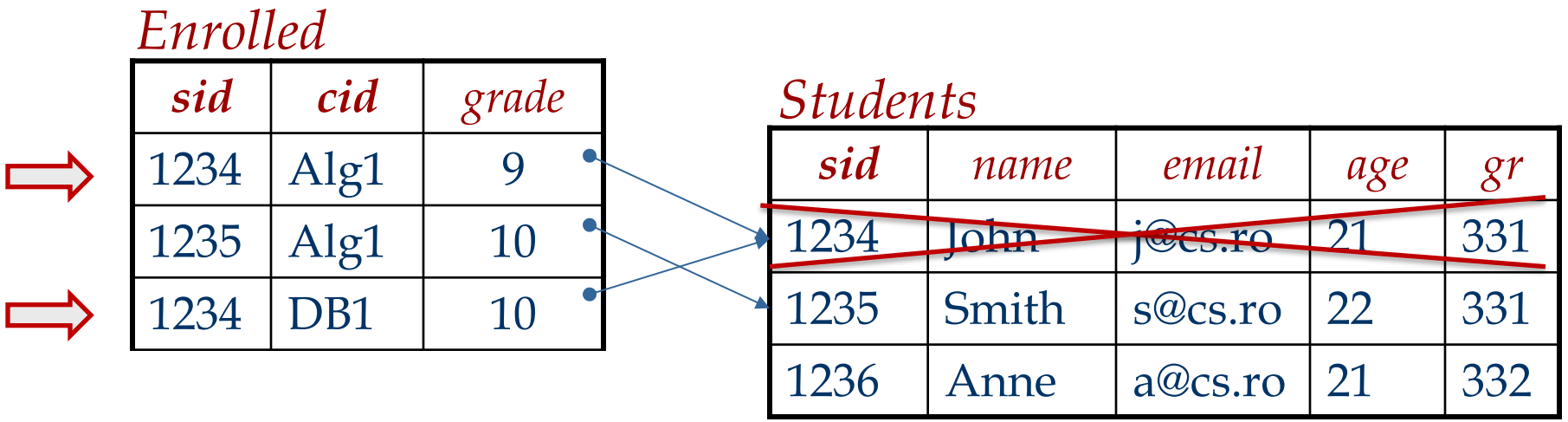
sid	***cid***	*grade*
1234	Alg1	9
1235	Alg1	10
1234	DB1	10
~~1237~~	~~DB2~~	~~9~~

Students

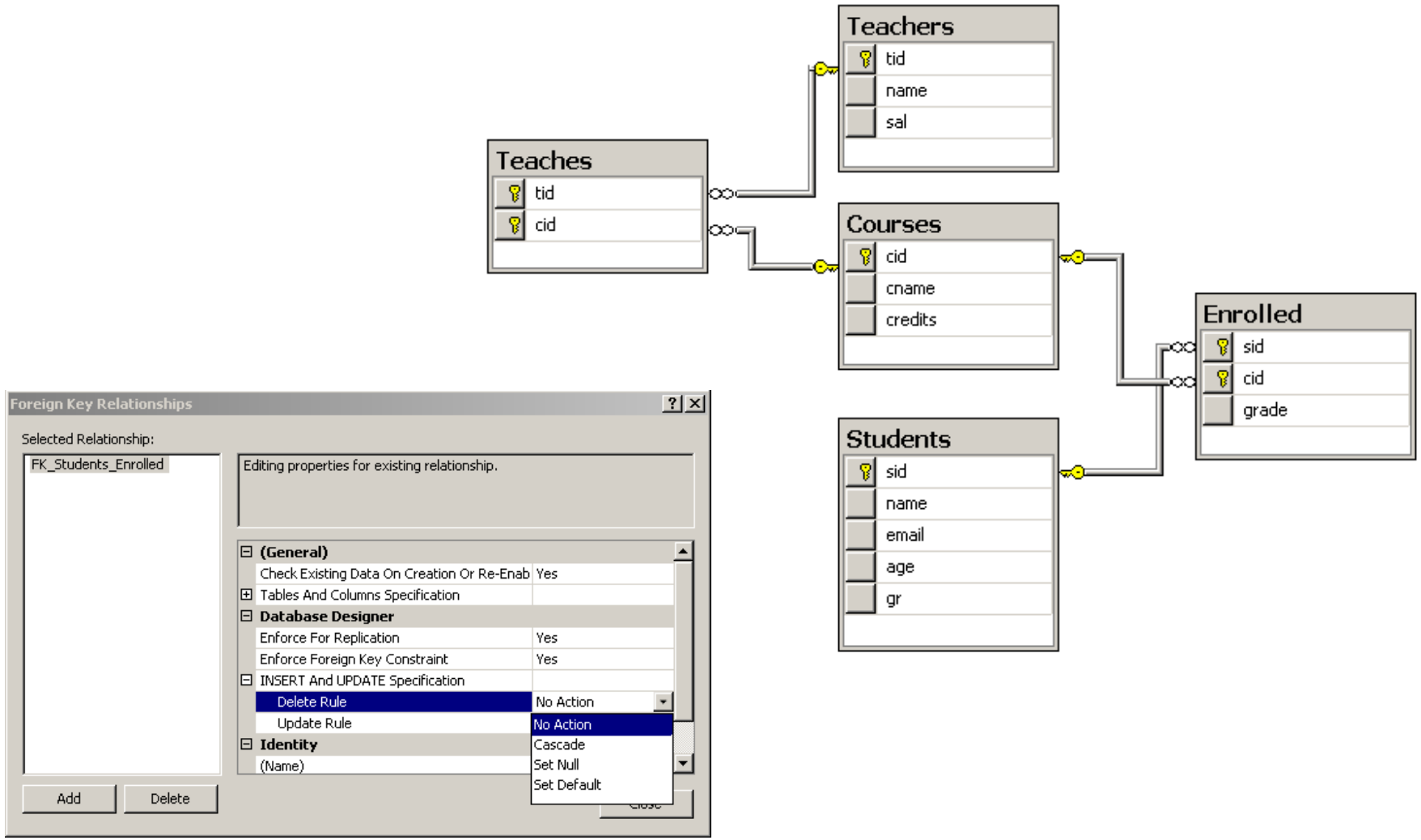
sid	*name*	*email*	*age*	*gr*
1234	John	j@cs.ro	21	331
1235	Smith	s@cs.ro	22	331
1236	Anne	a@cs.ro	21	332

Integritate referențială

- Dacă o înregistrare din ***Students*** este ştearsă dar ea este referită din ***Enrolled:***
  - se şterg toate înregistrările ce o refera din ***Enrolled***.
  - nu se permite ştergerea înregistrării din ***Students***
  - sid din ***Enrolled*** va avea asignată o valoare implicită.
  - sid din ***Enrolled*** va avea asignată valoarea *null*.

Repezentarea grafică a CI

Cum apar CI?

- CI se bazează pe semantica entităților din lumea reală / conceptuală modelate.
- Putem verifica dacă o CI este incălcată de instanța unei tabele, însă NU vom putea deduce dacă o CI este adevărată doar consultând o singură instanță.
  - O CI se referă la *toate instanțele* posibile ale unei tabele
- Cheile primare şi externe sunt cele mai comune CI;

Interogări

- Posibile informații pe care dorim sa le obținem din baza de date anterioară (*Faculty Database)* :
  - Care este numele studentului cu *sid* = *2833*?
  - Care este salarul profesorilor care predau cursul *Alg100*?
  - Câți studenți sunt înscrişi la cursul *Alg100*?
- Astfel de întrebări referitoare la datele stocate într-un SGBD se numesc ***interogări*.**
- → ***limbaj de interogare***

Limbaje SGBD

- *Data Definition Language (DDL)*
  - Definesc structura **conceptuală**
  - Descriu **constrângerile de integritate**
  - Influențează **structura fizică** (în anumite SGBD-uri)
- *Data Manipulation Language (DML)*
  - Operații aplicate instanțelor unei baze de date
  - DML procedural (cum?) vs. DML declarative (ce?)
- *Limbaj gazdă*
  - Limbaj de programare obişnuit ce permite utilizatorilor să includă comenzi DML în propriul cod

Limbaje de interogare pentru BD relaționale

SQL (Structured Query Language)

SELECT *name* FROM *Students* WHERE *age* > 20

Algebra

$\pi_{name}(\sigma_{age > 20}(Students))$

Domain Calculus

$\{<X> \mid \exists V \exists Y \exists Z \exists T : Students(V, X, Y, Z, T) \wedge Z>20\}$

T-uple Calculus

$\{X \mid \exists Y : Y \in Students \wedge Y.age > 20 \wedge X.name = Y.name\}$

Structured Query Language (SQL)

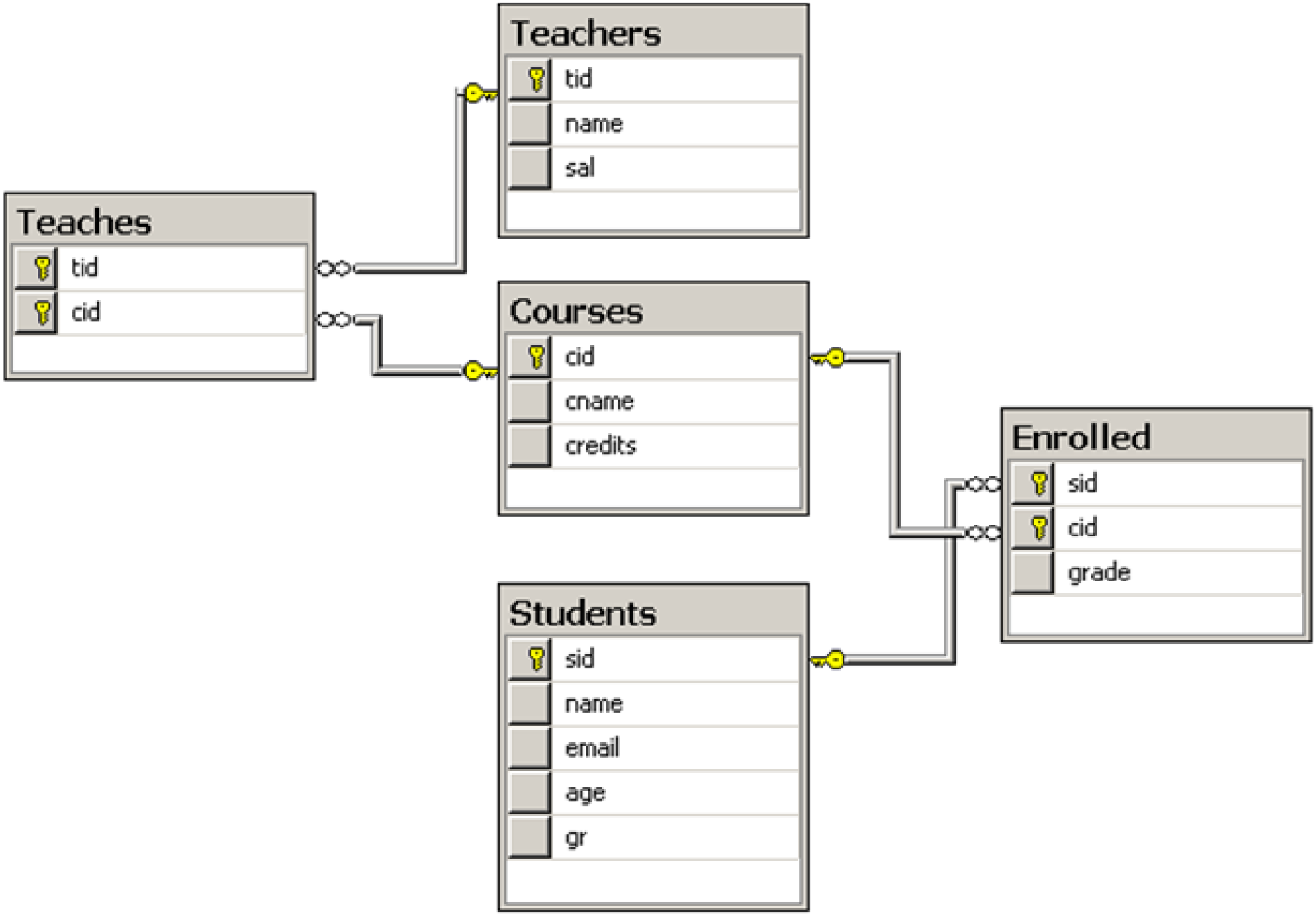
- Dezvoltat de IBM (*system R*) în anii 1970
- Ulterior a apărut nevoia de standardizare
- Standarde (ANSI):
  - SQL-86
  - SQL-89 (minor revision)
  - SQL-92 (major revision) - *1,120 pagini*
  - SQL-99 (major extensions) - *2,084 pagini*
  - SQL-2003 (sectiuni SQL/XML) - *3,606 pagini*
  - SQL-2006
  - SQL-2008
  - SQL-2011

Nivele SQL

- *Data-definition language (DDL):*
  - Creare / stergere / modificare *tabele* şi *views*.
  - Definire *constrangeri de integritate* (CI's).

- *Data-manipulation language (DML)*
  - Permit formularea de interogari
  - Inserare /ştergere / modificare înregistrări.

- *Controlul accesului:*
  - Asignează sau elimină drepturi de acces si modificare a *tabelelor* şi a *view*-urilor.

Teachers
tid
name
sal
Teaches
tid
cid
Courses
cid
cname
credits
Enrolled
sid
cid
grade
Students
sid
name
email
age
gr

Students

sid	*name*	*email*	*age*	*gr*
1234	John	j@cs.ro	21	331
1235	Smith	s@cs.ro	22	331
1236	Anne	a@cs.ro	21	332

Enrolled

sid	***cid***	*grade*
1234	Alg1	9
1235	Alg1	10
1237	DB2	9

Courses

cid	*cname*	*credits*
Alg1	Algorithms1	7
DB1	Databases1	6
DB2	Databases2	6

SELECT

Studenții cu vârsta de 21 de ani:

```
SELECT  *
FROM  Students S
WHERE  S.age = 21
```

sid	*name*	*email*	*age*	*gr*
1234	John	j@cs.ro	21	331
1236	Anne	a@cs.ro	21	332

Returnează doar numele şi adresele de e-mail:

```
SELECT  S.name, S.email
FROM  Students S
WHERE  S.age = 21
```

name	*email*
John	j@cs.ro
Anne	a@cs.ro

Interogare SQL simplă

```
SELECT [DISTINCT]target-list
FROM relation-list
WHERE qualification
```

- *relation-list* - lista de nume de relații/tabele.
- *target-list* - listă de attribute ale relațiilor din *relation-list*
- *qualification* - comparații logice (Attr *op* const sau Attr1 *op* Attr2, unde *op* is one of <, >, =, ≤, ≥, ≠) combinate cu AND, OR sau NOT.
- *DISTINCT* (optional) - indică faptul că rezultatul final nu conține duplicate.

Evaluare conceptuală

```
SELECT [DISTINCT]target-list
FROM relation-list
WHERE qualification
```

- Calcul produs cartezian al tabelelor din *relation-list*.
- Filtrare înregistrări ce nu verifică *qualifications*.
- Ştergere atribute ce nu aparţin *target-list*.
- Dacă **DISTINCT** e prezent, se elimină înregistrările duplicate.

1. PRODUS CARTEZIAN

2. ELIMINA LINII

3. ELIMINA COLOANE

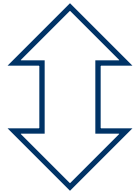
4. ELIMINA DUPLICATE

Această strategie e **doar**
la nivel *conceptual*!

Modul actual de evaluare
a unei interogări
e **mult** optimizat

Utilizare *alias* pentru

```
SELECT S.name, E.cid
FROM   Students S, Enrolled E
WHERE  S.sid=E.sid AND E.grade=10
```



```
SELECT name, cid
FROM   Students, Enrolled
WHERE  Students.sid=Enrolled.sid
       AND grade=10
```

Interogare: *Studenții care au cel puțin o notă*

```
SELECT S.sid
FROM   Students S, Enrolled E
WHERE  S.sid=E.sid
```

- Rezultatul e diferit cu DISTINCT?

- Ce efect are înlocurea *S.sid* cu *S.sname* în clauza SELECT?
  Rezultatul e diferit cu DISTINCT în acest caz?

Expresii şi *string*-uri

- *Obţine triplete (cu vârsta studenţilor + alte două expresii) pentru studenţii al căror nume începe şi se termină cu B şi conţine cel puţin trei caractere.*

```
SELECT S.age, age1=S.age-5, 2*S.age AS age2
FROM   Students S
WHERE  S.name LIKE 'B_%B'
```

- AS şi = sunt două moduri de redenumire a câmpurilor în rezultat.
- LIKE e folosit pentru comparatii pe siruri de caractere. `_' reprezinta orice caracter si `%' stands reprezinta 0 sau mai multe caractere arbitrare.

INNER JOIN

```
SELECT S.name, C.cname
FROM Students S,
Enrolled E, Courses C
WHERE S.sid = E.sid
AND E.cid = C.cid
```



```
SELECT S.name, C.cname
FROM Students S
INNER JOIN Enrolled E ON
S.sid = E.sid,
INNER JOIN Courses C ON
E.cid = C.cid
```

Students

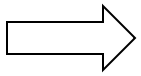
sid	*name*	*email*	*age*	*gr*
1234	John	j@cs.ro	21	331
1235	Smith	s@cs.ro	22	331
1236	Anne	a@cs.ro	21	332

Courses

cid	*cname*	*credits*
Alg1	Algorithms1	7
DB1	Databases1	6
DB2	Databases2	6

Enrolled

sid	***cid***	*grade*
1234	Alg1	9
1235	Alg1	10
1237	DB2	9

name	*cname*
John	Algorithms1
Smith	Algorithms1

LEFT OUTER JOIN

- Daca dorim sa regasim şi studentii fără nici o notă la vreun curs:

```
SELECT S.name, C.cname
FROM Students S
LEFT OUTER JOIN Enrolled E
ON S.sid = E.sid,
LEFT OUTER JOIN Courses C
ON E.cid = C.cid
```

Students

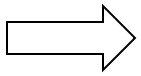
sid	*name*	*email*	*age*	*gr*
1234	John	j@cs.ro	21	331
1235	Smith	s@cs.ro	22	331
1236	Anne	a@cs.ro	21	332

Courses

cid	*cname*	*credits*
Alg1	Algorithms1	7
DB1	Databases1	6
DB2	Databases2	6

Enrolled

sid	***cid***	*grade*
1234	Alg1	9
1235	Alg1	10
1237	DB2	9

name	*cname*
John	Algorithms1
Smith	Algorithms1
Anne	**NULL**

RIGHT OUTER JOIN

- Pentru a gasi notele asignate unor studenti inexistenti:

```
SELECT S.name, C.cname
FROM Students S
RIGHT OUTER JOIN Enrolled E
ON S.sid = E.sid,
INNER JOIN Courses C ON
E.cid = C.cid
```

Students

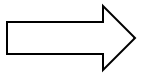
sid	*name*	*email*	*age*	*gr*
1234	John	j@cs.ro	21	331
1235	Smith	s@cs.ro	22	331
1236	Anne	a@cs.ro	21	332

Courses

cid	*cname*	*credits*
Alg1	Algorithms1	7
DB1	Databases1	6
DB2	Databases2	6

Enrolled

sid	***cid***	*grade*
1234	Alg1	9
1235	Alg1	10
1237	DB2	9

name	*cname*
John	Algorithms1
Smith	Algorithms1
NULL	Databases2

FULL OUTER JOIN

- LEFT+RIGHT OUTER JOIN
- In majoritatea SGBD OUTER e optional

```
SELECT S.name, C.cname
FROM Students S
FULL OUTER JOIN Enrolled E
ON S.sid = E.sid,
FULL OUTER JOIN Courses C
ON E.cid = C.cid
```

Students

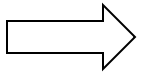
sid	*name*	*email*	*age*	*gr*
1234	John	j@cs.ro	21	331
1235	Smith	s@cs.ro	22	331
1236	Anne	a@cs.ro	21	332

Courses

cid	*cname*	*credits*
Alg1	Algorithms1	7
DB1	Databases1	6
DB2	Databases2	6

Enrolled

sid	***cid***	*grade*
1234	Alg1	9
1235	Alg1	10
1237	DB2	9

name	*cname*
John	Algorithms1
Smith	Algorithms1
NULL	Databases2
NULL	Databases1
Anne	**NULL**